

Allianssin asiantuntijalausunto sosiaali- ja terveysvaliokunnalle hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi eräiden kansaneläkeindeksiin ja elinkustannusindeksiin sidottujen etuuksien ja rahamäärien indeksitarkistuksista vuosina 2024–2027 ja siihen liittyviksi laeiksi sekä lapsilisälain 7 §:n muuttamisesta

Asia: HE 75/2023 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi eräiden kansaneläkeindeksiin ja elinkustannusindeksiin sidottujen etuuksien ja rahamäärien indeksitarkistuksista vuosina 2024–2027 ja siihen liittyviksi laeiksi sekä lapsilisälain 7 §:n muuttamisesta

Teema: Nuorten toimeentulo

Suomen nuorisovaliokunnan kattojärjestö Allianssi ry edistää nuorten osallisuutta yhteiskunnassa sekä kouluttaa, palvelee ja tuo yhteen järjestöissä, kunnissa ja seurakunnissa työtä tai vapaaehtoistyötä tekevät nuorisovaliokunnan toimijat. Allianssin jäsenenä on yli 150 nuorisovaliokuntaa ja muuta nuorisovaliokunnalla toimivaa yhteisöä – käytännössä kaikki Suomessa toimivat nuorisovaliokunnan järjestöt.

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

Suomen Nuorisovaliokunnan kattojärjestö kiittää sosiaali- ja terveysvaliokuntaa mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä.

Yleistä esityksestä

Nuorisovaliokunta suhtautuu kriittisesti hallituksen esitykseen ja haluaa ilmaista huolensa indeksikorotusten jäädyttämisen seurauksista nuorten toimeentulolle ja hyvinvoinnille. Vuosittaiset indeksikorotukset esimerkiksi kuntoutusrahaan, asumistukeen, työttömyysturvan peruspäivärahaan, opintorahaan ja lastenhoidon tukiin aiotaan jäädyttää kolmeksi vuodeksi tilanteessa, jossa **pienituloiset nuoret ovat olleet jo tiukilla korkean inflaation takia.** Tuoreen perusturvan arviointiraportin mukaan vuosina 2020–2022 kiihtyvä inflaatio ja viiveellä toteutetut indeksikorotukset pienensivät etuuksien reaalitasoa. Nyt suunnitelluilla indeksijäädytyksillä näiden tukien saajien ostovoimaa heikennetään merkittävästi entisestään.

Käytännössä esitys tarkoittaisi sitä, että etuuksien ja rahamäärien tarkistusten tekemättä jättämisen vaikutus etuuksien ja rahamäärien reaaliin tasoon olisi jopa 10,2 %. Erityisen suuri vaikutus indeksijäädytyksillä on pitkäaikaisesti tukea saaville ja useampaa tukea saaville. Pidämme kuitenkin hyvänä sitä, että esimerkiksi toimeentulotuki, vammaisetuudet ja vuosittainen lääkeomavastuun määrä on jätetty indeksijäädytysten ulkopuolelle.

Suomen nuorisovaliokunnan kattojärjestö Allianssi ry
Allianssi-talo, Asemapäällikönkatu 1, 00520 Helsinki
nuorisovalio.fi
info@nuorisovalio.fi

Hallituksen esityksen tavoitteena on tasapainottaa valtiontaloutta ja tuoda säästöjä julkiselle sektorille pääministeri Orpon hallituksen ohjelman mukaisesti. **Nuorisoala suhtautuu kriittisesti siihen, millaista todellista säästöä yhteiskunnalle tuo se, että nuorilta heikennetään toimeentulon leikkaamisen kautta mahdollisuuksia esimerkiksi kouluttautua ja panostaa opiskeluun.** Useat hallituksen suunnittelemat leikkaukset kohdistuvat nimenomaan nuoriin. Sosiaali- ja terveysministeriön yhteisvaikutusten arvioinnin mukaan hallituksen suunnittelemien sosiaaliturvamuutosten suurimmat vaikutukset kohdistuvat nuoriin ikäpolviin; erityisesti 18–24-vuotiaisiin ja myös 25–34-vuotiaiden ikäryhmässä vaikutukset ovat suuria.

Hallitusohjelmassa sanotaan, että hallituksen tekemät säästöt pyritään toteuttamaan tavalla, joka huomioi kaikkein heikoimmassa asemassa olevien tilanteen. **Pienituloisten määrän arvioidaan kuitenkin kasvavan** noin 41 600 henkilöllä tämän esityksen johdosta. Kelan arvion mukaan esitys lisää pienituloisissa perheissä asuvien lasten määrää 2,8 prosentilla. Noin 120 000 lasta Suomessa elää jo nyt pienituloisessa perheessä ja lapsiperheköyhyys ja sen seuraukset ovat liian monen lapsen ja nuoren arkea. Lapsena ja nuorena koettu köyhyys ja sen seuraukset voivat heikentää terveyttä, osallisuutta ja yhteiskunnan toimintoihin kiinnittymistä läpi elämän ja jopa ylisukupolvisesti. **Lapsena ja nuorena koetun köyhyyden aiheuttamien haittavaikutusten, kuten sosiaalisten ongelmien tai terveysongelmien paikkaaminen myöhemmässä iässä siirtää kustannuksia korjaaviin toimiin ja tulee siten yhteiskunnalle kalliimmaksi.**

Ensisijaisten etuuksien tasoa heikennettäessä tarve viimesijaisille etuuksille, eli käytännössä toimeentulotuelle lisääntyy. Hallitus on myös itse nostanut tämän seurauksen esiin esityksessään. Nuoret ovat jo nyt yliedustettuina toimeentulotuen saajissa ja nuorten päätymistä toimeentulotuen saajiksi pitkäaikaisesti pitäisi ehdottomasti välttää. **Nuorena koetut toimeentulo-ongelmat yhdistettynä muihin sosiaalisiin ongelmiin ovat merkittävä riski sekä nuorelle itselleen että koko yhteiskunnalle.** Toimeentulotuen tarpeen lisääntyessä terveydenhuollon ja lastensuojelun kustannukset todennäköisesti lisääntyvät.

Vaikutukset eri etuuksia saaville nuorille

Esitetyt muutokset kohdistuvat erityisesti työttömiin nuoriin sekä määräaikaissa, lyhytaikaissa ja osa-aikaissa työsuhteissa työskentelevien nuoriin, joiden tilanne heikkenee merkittävästi. Lyhyitä työpätkiä tekeville esimerkiksi peruspäivärahan indeksijäädytys tiukentaa entisestään toimeentulon edellytyksiä varsinkin, kun huomioidaan myös elinkustannusten nousu.

Esitys heikentää opiskelijoiden toimeentuloa merkittävästi. Kuten esityksen laskelmissa esimerkkitalouksille havainnollistetaan, yksin asuvalla opiskelijalla, jonka pääasiallisina tuloina on opintoraha, opintolaina ja yleinen asumistuki, tulot laskisivat jopa -82,93 e/kk jäädytyksen myötä. Opintotuen reaalista ostovoimaa on heikennetty indeksien jäädytyksillä, minkä lisäksi nousseet elinkustannukset ovat heikentäneet ostovoimaa entisestään. Noin 54 % opintotuen saajista saa myös yleistä asumistukea. Yleisen asumistuen indeksijäädytyksessä on siten myös kyse merkittävästi opiskelijoiden toimeentuloon vaikuttavasta heikennyksestä. **Opiskelijoiden toimeentulon ja opiskelun edellytysten heikentäminen on ristiriidassa koulutus- ja osaamistason nostamisen tavoitteiden kanssa.**

Suomen nuorisoalan kattojärjestö Allianssi ry

Allianssi-talo, Asemapäällikönkatu 1, 00520 Helsinki

nuorisoala.fi

info@nuorisoala.fi

Myös opintorahan huoltajakorotukseen aiotaan tehdä indeksijäädytys. Hallituksen suunnitelma tehdä perheellisten opiskelijoiden huoltajakorotukseen tasokorotus jää indeksijäädytysten myötä vähäiseksi, sillä opiskelijoiden etuuksiin kohdistetaan muita merkittäviä heikennyksiä.

Ammatillisen kuntoutuksen kuntoutusrahan ja nuorten kuntoutusrahan indeksit jäädytetään. Nämä heikennykset kohdistuvat erityisesti vaikeassa asemassa oleviin nuoriin ja vaikeuttavat heidän mahdollisuuksiaan opiskella ja työllistyä. Nuoren kuntoutusrahan taustalla ovat useimmiten mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöt. Vuoden 2017 alussa takuueläkkeen tasolle korotettu kuntoutusraha on toiminut kannusteena nuorille osallistua kuntoutukseen ja edistänyt nuorten toimintamahdollisuuksia. Kelan mukaan vuonna 2021 lähes 14 000 nuorta sai nuoren kuntoutusrahaa. Nuorten kuntoutustuen saajat ovat 16-19-vuotiaita ja lisäksi ammatilliseen kuntoutukseen osallistuvista suurin osa on 16-34-vuotiaita, eli myös nuoria.

Kiitämme hallitusta siitä, että se aikoo korottaa lapsilisä ja siten haluaa parantaa lapsiperheiden asemaa. Nuorisola ilmaisee kuitenkin huolensa siitä, että **vaikka lapsiperheiden tukemiseksi aiotaan korottaa tiettyjä lapsilisä, samaan aikaan muita pienituloisten lapsiperheiden tukia leikataan merkittävästi.** Lapsilisän korottaminen hyödyttää myös keski- ja hyvätuloisia perheitä, joille suunniteltu korotus ei ole niin kriittinen päivittäisen toimeentulon kannalta. Lisäksi lapsilisä otetaan tulona huomioon toimeentulotukea myönnettäessä. Valtiontalouden vaikeassa tilanteessa olisi lapsiperheköyhyyden torjumiseksi keskeistä kohdentaa resurssit vaikeimmassa taloudellisessa tilanteessa olevien perheiden toimeentulon turvaamiseen.

Mitä suurimmissa määrin nuoria koskevassa esityksessä tulisi myös nuorisolain perusteella kuulla nuoria itseään, mitä ei ole lain valmisteluprosessissa riittävässä määrin tehty. Nuorisola haluaa nostaa esiin erillisen nuorivaikutusten arvioinnin tärkeyden. Nuorivaikutusten vahvemmallalla arvioinnilla saadaan selville lainsäädännön mahdolliset vaikutukset nuoriin erityisryhmänä. Nuorivaikutusten arvioiminen ennakoivasti parantaisi lainvalmistelun laatua ja varmistaisi, ettei tehtävillä päätöksillä aiheuteta yksilöille ja yhteiskunnalle kalliiksi tulevaa vahinkoa nuorten hyvinvoinnille. **Muutosten nuorivaikutuksia on arvioitava tarkasti, mikäli lainsäädäntö tulee ehdotetun kaltaisena voimaan. Esitämme, että hallitus seuraa tarkkaan sosiaaliturvan leikkausten vaikutuksia, esimerkiksi nuorten toimeentulotuen käytön lisääntymisen osalta.**

Helsingissä 13.11.2023

Anna Laurila
Puheenjohtaja

Anna Munsterhjelm
Toiminnanjohtaja

Suomen nuorisolaan kattojärjestö Allianssi ry

Allianssi-talo, Asemapäällikönkatu 1, 00520 Helsinki

nuorisola.fi

info@nuorisola.fi

Suomen nuorisoalan kattojärjestö Allianssi ry

Lisätiedot:

Suvi Mäkeläinen, vaikuttamisen asiantuntija

suvi.makelainen@nuorisola.fi

0451134194

Suomen nuorisoalan kattojärjestö Allianssi ry

Allianssi-talo, Asemapäälikönkatu 1, 00520 Helsinki

nuorisola.fi

info@nuorisola.fi